

metaforik: “muren havde sænket sig” imellem ægtefællerne. S. 206 skriver Alma således i dagbogen: “Gustav lader disse tjenestepiger drikke af sit glas!”; originalens “diese Dirne” henviser kun til én sangerinde (fornemmeligst Anna von Mildenburg), og Almas valg af substantiv er her langt grovere end “tjenestepige”, nemlig snarere: luder. “Freund Hein” staves korrekt i forbindelse med den 4. symfoni, men konsekvent som “Hain” under omtalen af *Das Lied von der Erde*. På samme måde er det gået med ordet “Appell” i to forskellige tekstsammenhænge (også “Appel”).

Forfatteren lader det s. 384 passere, med en kommentar i noteform der viser at han har tænkt nærmere over sagen, at der “mærkværdigvis ikke findes a-mol-symfonier fra tiden mellem Haydn, hhv. den tidlige Mozart og Mahlers Sjette”. Her har han overset både Mendelssohns “Skotske” og Gades Tredje. Og hans sporadiske omtaler af Bruckner og hans musik hænger fast i gamle fraser: Bruckners 5. symfoni beskrives som “kolossal” (s. 139); akkurat af en Mahlerskribent kunne man vel forvente en noget rimeligere proportionssans. Det går heller ikke længere an at påstå at “Bruckner lagde ud med flere symfonier før den egentlige nummer ét” (s. 257). Den såkaldt ‘nulte’ – rettelig: den ‘annullerede’ – er entydigt påvist at være fire år yngre end den 1. symfoni; og med det eneste forgængerværk til nr. 1, studiefymfonien i f-mol, havde Bruckner aldeles ikke “store startvanskeligheder” (ibid.), tværtimod: kompositionsarbejdet gik her særdeles rask fra hånden. Og at symfonien ikke blev lyst i kuld og køn skyldes kun at den var et “Schularbeit”.

Valdemar Lønsted har to steder i sit forord sammenlignet sine anstrengelser omkring *Mahler* med den udfordring det er at bestige en Himalaya-top, og bekender endda at have haft “en ubændig lyst til at bestige dette Himalaya” (s. 7). Jeg må jo nok sige, efter at have taget del i hans rejseberetning, at han har forsømt at nævne og takke én og anden *sherpa* for tungt slæb og endda kraftigt påskub, uden hvilket måske ikke ...? – Jo, dog nok alligevel. Så hvorfor have risikeret en sådan kalamitet?

Bo Marschner



Inge Bruland (ed.), *Else Marie Pade og Symphonie magnétophonique*
Copenhagen: Museum Tusulanum, 2006
156 pp., illus., fascimiles
ISBN 87-635-0468-5
incl. 1 CD: *Symphonie magnétophonique, The Little Mermaid, Face it*
DKK 475

Det første der springer i øjnene, er et portrætfoto af Else Marie Pade i knaldgul bluse, stående midt i et saftigt grønt vildnis, kastende et lysegrønt æble op i luften. Else Marie Pades gule bluse matcher bogens gule omslag med titlen: *Else Marie Pade og Symphonie magnétophonique*, skrevet med knaldsort. Billedet af Else Marie Pade viser sig at være en del af en sekvens af to. Bagerst i bogen står hun smilende i vildniset efter at have grebet æblet. Hun ser ret tilfreds ud.

Bogen er en imponerende og alsidig udgivelse, som på allerfineste vis formår at belyse Else Marie Pades værk *Symphonie magnétophonique* fra 1958 fra mange sider. Der er artikler og dokumentarisk materiale og både det oprindelige partitur og et tilhørende lyttepartitur i farver er gengivet. Bogen fungerer også som et portræt af en usædvanlig kvindelig dansk komponist, hvis elektroniske musik, efter årtier i dvale, har fået en renæssance gennem det danske techno- og electronica-miljøes opdagelse af hende. Udover tekster og partitur, indeholder bogen en cd med tre nøgleværker af Else Marie Pade: *Symphonie magnétophonique* (1958), *The Little Mermaid* (1957-58) og *Face It* (1970).

Peter Bastian indleder bogen i et poetisk tilbageskuende forord, og efterfølges af en overskuelig, klar og velskrevet indledning og biografi, skrevet af bogens redaktør, Inge Bruland, om Else Marie Pades liv som elektronisk og konkret musikkomponistinde fra 1950'erne og op til i dag. Om bevæggrundene for bogen skriver Inge Bruland: "*Symphonie magnétophonique* udkom på cd i 2002 (Dacapo Records), og formålet med nu at udgive partituret til symfonien er dels at dokumentere en side af komponistens arbejdsproces, dels at give lytteren mulighed for både med ører og øjne at kunne følge med i værket" (s. 9). Herefter får vi lov til at stifte mere personligt bekendskab med personen Else Marie Pade, gennem tre vidt forskellige interviews af henholdsvis trommeslager, electronica- og technomusiker Emil Alenius Boserup, bassist og komponist Jon Bruland og komponist, musikformidler, kurator og producent Jakob Goetz. Alle tre er de unge repræsentanter for det danske elektroniske musikmiljø. Der sættes trumf på personskildringen med de efterfølgende billeder af Else Marie Pade, fra ung jazz-gal pige til elektronmusikkens Grand Old Lady flankeret af en horde af unge elektronmusikere.

Herefter begynder en introduktion til det, som er bogens egentlige ærinde: udgivelsen af partituret til *Symphonie magnétophonique*. Partituret efterfølges af et til lejligheden specielt skabt lyttepartitur af grafikerens Lisbeth Damgaard. Bogens sidste del kredser historisk om den tidlige danske elektronmusiks vanskelige år. Her sættes diskussionen ind i en geografisk kontekst med København, Kalundborg, Holstebro og Århus som vigtigste poler. Desuden belyses historien gennem et interview med Bent Lorentzen af Inge Bruland og en tekst af Bent Lorentzen selv, gengivet fra Numus' programbog 1988. Bogen afsluttes af fem luftfotos af København: Radiohuset, Rådhuset med et udsnit af Tivoli i højre side, Christiansborg, Kongens Nytorv og Amalienborg, alle taget i 1951, akkompagneret af korte tekster om 1950'ernes vigtigste politiske og kulturelle begivenheder. Og endelig er der en litteraturliste med udvalgte litteraturhenvisninger til de enkelte afsnit i bogen.

Symphonie magnétophonique er et 19 1/2 minutter langt elektronisk musikværk, komponeret i 1957-58 af Else Marie Pade på Danmarks Radio. Stykket beskriver et helt almindeligt døgn i København i 1950'erne alene ved hjælp af lydoptagelser fra København. Fra mælkemandens fløjten tidligt om morgenen, morgentandbørstning og sang under brusebad, til hverdagslivet på fabrikken, på kontoret, i skolen og i hjemmet. Dagen sluttes af med en tur i Tivoli. Morgenavisen snupes med på vejen hjem og fortæller en anden historie om arbejdsløshed, vold og krig. Men som Inge Bruland påpeger er værket mere end blot en historisk lydreportage fra 1950'ernes København. Den er også et stykke sirligt komponeret musik, som drives frem af kontrapunktisk leg med båndsymfoniens forskellige lydlag. Selve partituret til *Symphonie magnétophonique* er en affotografering af det 49 år gamle originalpartitur. Else Marie Pades sirlige notation, navngivning af lyd-kilder og oplysende tekst om afspilningsretning bibringer symfonien en betydningsmæssig dybde, som tilskynder lytteren til, med fornyet interesse og nysgerrighed, at gå på jagt i Else Marie Pades lydunivers. Lisbeth Damgaards lyttepartitur fremstår smukt og selvstændigt, som en personlig fortolkning af Else Marie Pades symfoni, samtidig med at det på raffineret vis er tro mod sit forlæg.

I Jon Brulands interview får man indblik i Else Marie Pades stålsatte vilje til, gennem musikken, at leve og overleve både opholdet i koncentrationslejren Frøslev under anden verdenskrig og det danske musikmiljøes stærke skepsis mod de nye 'elektroniske' strømninger fra udlandet. Særlig interessant er Else Marie Pades beskrivelse af det konkrete samarbejde med blandt andre lydteknikeren Holger Lauridsen på Danmarks Radio, som giver et unikt indblik i ikke bare hendes kompositionspraksis men den tidlige danske elektronmusiks vilkår.

Både Emil Alenius Boserups og Jakob Goetz' interview kredser om hendes forhold til de to tidlige elektronmusikretninger i Europa, som hun har ladet sig inspirere af: den konkrete

musik (*musique concrète*) i Paris med Pierre Schaeffer som bannerfører, og den elektroniske musik (*elektronische Musik*) i Köln med bl.a. Karlheinz Stockhausen som frontfigur. Ganske kort fortalt mente man inden for den konkrete musik, at det sande alternativ til instrumentalmusikkens traditionelle lydrepertoire skulle findes i lydoptagelser af realløyd, hvilket vil sige de konkrete eller dagligdags lyde vi er omgivet af på arbejdet, i hjemmet, i naturen osv. Modsat mente man inden for den elektroniske musik, at det virkelig interessante og nyskabende skulle findes i syntetisk frembringelse af lyde, som i teorien tilbød et uendeligt repertoire af uhørte og dermed nye lyde. For Else Marie Pade er begge retningers måde at tænke praksis og materiale på interessant. De bliver to forskellige instrumentale eller kompositoriske “farvenesler” som hun udtrykker sig kunstnerisk ved hjælp af (s. 20).

I Jakob Goetz’ interview kommer Else Marie Pade blandt andet ind på den symbolske betydning som den elektroniske og den konkrete musik har for hende. Gennem begge interview får man en klar fornemmelse af, at Else Marie Pade på den ene side, gennem sit arbejde med den konkrete musik, får mulighed for at nærme sig det livsnæres realisme og kærligheden til dagligdagens tilsyneladende trivialitet. Og på den anden side, gennem sit arbejde med den elektroniske musik, får mulighed for at nærme sig det overjordiske og fantastiske. Begge dele er redskaber for hendes musikalske beskrivelser af og kærlighedserklæringer til livet, hvor hver må finde sin egen balance mellem det gode og det onde: “... det, jeg gerne vil, det er at lave oaser, fordi jeg synes, virkeligheden er et grumt spektakel, og det syntes jeg også som barn. Og så var der noget andet; jeg samlede på smukke og gode ting – ikke fordi jeg var noget dydsmønster, jeg blev smidt ud af skolen tre gange – men, jeg samlede altså på nogle ting, som ligesom kunne danne et værn, når verden blev for skrap” (s. 33–34).

Ingeborg Okkels



Greger Andersson and Ursula Geisler (eds.), *Frukatan, fascination och frändskap. Det svenska musiklivet och nazismen*

Malmö: Sekel, 2006

194 pp., illus.

ISBN 91-955222-7-9

SEK 130



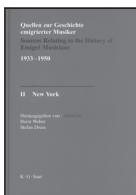
Henrik Karlsson, *Det fruktade märket. Wilhelm Peterson-Berger, antisemitismen och antinazismen*

Malmö: Sekel, 2005

205 pp., illus.

ISBN 91-955222-5-2

SEK 130



Horst Weber and Stefan Drees (eds.), *Quellen zur Geschichte emigrierter Musiker / Sources Relating to the History of Emigré Musicians 1933-1950*, ii: *New York*

München: K.G. Saur, 2005

xliv + 465 pp.

ISBN 3-598-23747-2

EUR 78

De to første bøger er udsprunget af et svensk forskningsprojekt med titlen ‘Frukatan, fascination och frändskap. Det svenska kulturlivets och vetenskapssamhällets relation til nazism og